

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 7/3 2018 s. 1866-1874, TÜRKİYE

KASTAMONU'DAN DERLENEN BİR FIKRANIN "NOTRE DAME'İN KAMBURU" ROMANINDAKİ İZLERİ

Eyüp AKMAN*

Geliş Tarihi: Haziran, 2018

Kabul Tarihi: Eylül, 2018

Öz

Anonim halk edebiyatı ürünleri olarak adlandırılan masal, fıkra, mani, türkü vb. türlere hemen her millette bir benzerine rastlamak mümkündür. Bu ürünlerin özellikle de masalların menşei, hangi millete ait olduğu ve dünyaya nereden nasıl yayıldığı üzerine on dokuzuncu yüzyıldan itibaren birtakım nazariyeler öne sürülmüş bu konuda bazı araştırmalar yapılmıştır.

Tarafımızdan Kastamonu'dan derlenen bir fikranın, Victor Hugo'nun 1831 yılında kaleme aldığı Notre Dame'in Kamburu adlı romanının bir bölümünde benzerine rastladık. Bu makalemizde, gerek konu ve gerekse mizah olarak benzerlik arz eden bu fikranın, sözü geçen romana nasıl dâhil olduğu üzerine bazı görüşlerimizi folklor teorileri çerçevesinde dile getireceğiz.

Anahtar Sözcükler: Kastamonu, fıkra, Notre Dame'in Kamburu, metinlerarasılık.

TRACES OF AN ANECDOTE COMPILED IN KASTAMONU IN THE HUNCHBACK OF NOTRE-DAME

Abstract

In almost all countries, it is possible to find similar literary genres such folk tales, anecdotes, poems, songs which are named as products of anonymous folk literature. There have been some studies conducted and theories developed since 19. century about these, particularly about the origin of the tales, which nation they belong to and how and whence they have spread to the other parts of the world.

I have found an anecdote that I compiled in Kastamonu province in a chapter of The Hunchback of Notre-Dame written by Victor Hugo in 1831. In this paper, I will present some views on how this anecdote, which bears a close resemblance to the text in the novel in terms of both its topic and humour, might be included in this novel.

Keywords: Kastamonu, anecdote, The Hunchback of Notre-Dame, intertextuality.

Mukayeseli edebiyat çalışmaları günümüzde epey yol kat etmiştir. Mehmet Kaplan'ın öğrencilerine yaptırdığı tezler bu konuda öncü çalışmalar olarak kabul edilir¹. Henry Remak'ın tanımıyla mukayeseli edebiyat "Belirli bir ülkenin hudutları dışındaki edebiyatın incelenmesi ve

* Prof. Dr.; Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi ABD, eakman@kastamonu.edu.tr.

¹ Bu çalışmalar için İnci Enginün'ün Mukayeseli Edebiyat adlı kitabına bakılabilir.

edebiyat ile güzel sanatlar, felsefe, tarih, sosyal bilimler, fen ve din ve bunun gibi diğer bilgi ve inanç sahaları arasındaki münasebetin araştırılmasıdır (Enginün, 2016, s. 22). Biz de bu tanımdan hareketle Notre Dame'ın Kamburu adlı romanın bir bölümüyle Kastamonu'dan derlenen bir halk anlatısını karşılaştırdık.

1994 yılında Kastamonu ili Araç ilçesi Oycalı köyünden derleme yaparken bir fıkra / hikâye derlemiştik. Kaynak kişinin adı Mustafa Çobanoğlu. Nüfusta 1910, gerçekte ise 1903 doğumludur. O zamanlar 91 yaşındaydı. Kaynak kişimiz okuryazar değildi. Dağarcığında pek çok hikâye, masal, fıkra mevcuttu. Biz bunların ancak dörtte birini derleyebildik. Kaynak kişimiz 1996 yılının şubat ayında vefat etti. Aşağıda ele alacağımız fıkra veya hikâye de o yıllarda derlenmiştir. Fıkranın konusunu, yanlış anlama / sağırlık oluşturur. Bu fıkranın ana çatısını teşkil eden yanlış anlama / sağırlık motifi, Victor Hugo'nun Notre Dame'ın Kamburu adlı romanında da yer almaktadır. Bu yazıda iki metin karşılaştırılacak ve bazı değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Bizim derlediğimiz metinde anlatıcının üslubuna dokunulmamış sadece yerel söyleyişler İstanbul Türkçesine uyarlanmıştır. Metin aşağıda verilmiştir:

“Sağır sarımsak eker imiş. Ekerken, mekerken, çift sürerken; iki keçi bir koyun kaybetmiş sağırın biri de. Çıkıyor bir doruğa. Bakıyor aşağıya doğru. Orada biri çift sürüyor. “İki keçi bir koyun kaybettim; eğer kim yerini söylese boynuzu kırık keçiyi ona vereceğim.” diyor. Aşağıdaki sağır da anlıyor ki “Kimin bu tarlalar?”. Eliyle işaret edip gösteriyor. “Hep buralar böyle benim.” diyor. Yukarıdaki de: “Tamam, demek böyle gitmiş bizim keçiler.” diyor. Yukarıdaki de sağır olmuş. Şimdi, o tarafa doğru giderken olacak ya onun gösterdiği yerde keçileri buluyor. Çolak keçinin boynuzundan tutup sarımsak eken adamın yanına götürüyor. Müjdecinin vebâline verecekti ya çolak keçiyi. Tutuyor boynuzundan, “al diye” ona veriyor. Öteki sağır da “Bu boynuzu sen mi kırdın?” diye anlıyor. O da “Ne gördüm ne boynuzunu kırdım” diyor. “Ya, bu keçiyi sana veriyorum, alsana!” diyor. Öteki de “Ne gördüm ne boynuzunu kırdım.” diyor yine. Bunlar iki kişi oluyor. “Gidelim bir soralım hâkime.” diyorlar. Giderken miderken önlerine bir atlı geliyor. Biri eyerden, biri atın başından tutuyor. Sağırın biri keçiyi göstererek “Ben bunu kaybettim, kim müjde ederse ona veririm dedim. Ya sen ne gördüm, ne boynuzunu kırdım.” diyor. Atlı da sağır olmuş. “Sen hayvanı çalmışsın, bize geri ver.” diyorlar sanmış. O da “Eğere on lira para verdim, vallahi vermem.” diyor. O da ikisini de alacaklar sanıyor. “Hayvanı alırsanız alın.” diyor. Bunlar üç kişi oluyor. Yolda giderken yine, bir gelin de kaynanasıyla kavga etmiş. Çuval, eşyasını, poğunubohçasını almış gidiyor. Onu da durdurup olanları anlatıyorlar. Sağırın biri “Ben bu keçileri kaybettim. Kim müjde ederse çolak keçiyi vereceğim dedim.” diyor. Sen, “Ne gördüm ne de boynuzunu kırdım”. Öbürüne soruyor. O da: “Hem

beygiri alıyorlar hem de eğeri. İkisini vermem. Eğere on lira para verdim.” diyor. Gelin de sağırmiş. O da “Gitme, seni kaynanana geri götürelim.” diye anlıyor. O zaman da gelin: “ Öyle orospunun yüzünü cehennem görsün. Gitmem.” diyor. Vakitlerden de Ramazan ayı imiş. Dört kişi olmuşlar. Bir hâkimin yanına gidiyorlar. Ramazanın yirmi beşiymiş. Hâkim de sağır mıymış? Başlarından geçenleri herkes, olduğu gibi anlatıyor. Hâkim: “Demek siz üç erkek hilali gördünüz. Bir de kadın, tamam o zaman.” diyor. “Topları atın. Yarın bayram.” diyor. Eskiden hilali görünce Ramazan biter, bayram ilan edilirmiş.”²

Notre Dame’ın Kamburu romanının özeti ise şöyledir:

“Notre Dame kilisesinin çancı başı olan Quasimodo; kambur, topal, tek gözlü acayip bir insandır. Üstelik de sağırdır. Kilise içinde ve dışında bilerek veya bilmeyerek işlediği suçlardan dolayı yargılanacaktır. Yargılama işini Paris valisi Robert D’Estouteville yapacaktır. Fakat vali geciktiği için sorgulamaya yargıç yardımcısı Fiorian Bardebienne başlamıştır. Bu yargıç yardımcısı da sağırdır. Ancak sağırlığını fark ettirmeden, zaten belli olan uygulama ve usulleri yerine getirerek kararları vermektedir. Yine öyle yaparak sağır olan Quasimodo’ya adını sorar. Quasimodo, soruyu duymadığı için cevap vermez. Yargıç, sanığın cevap verdiğini zannederek ikinci soruya geçer. “Pekâlâ, kaç yaşındasınız?” Sanık bu soruyu da duymadığı için yine cevap vermez. Yargıç, cevap aldığını düşünerek “Anlaşıldı, anlaşıldı. Şimdi de suçun neymiş ona bakalım.” diyerek suçlamaları okur. Sonra zabıt kâtibine dönerek, “Kâtip, sanığın bundan önce söylediklerini zapta geçirdin değil mi?” diye sorar. Bu tuhaf soru karşısında salonda herkes gülmeye başlar. Yargıç şaşırmıştır. Salondakilerin sanığın verdiği cevaplara güldüklerini sanarak Quasimodo’ya çıkışır: “Bana bak, rezil herif! Verdiğin bu cevap yüzünden darağacını boylarsın. Karşında kim var biliyor musun?” dedikten sonra gülüşmeler iyice artar. Yargıç daha fazla öfkelenir ve sanığa “Demek bu suçları işledikten sonra, üstelik bir de yargıca hakarete bulunuyorsun ha!” Tam bu sırada kapı açılır ve Vali içeriye girer. Yargıç, valiye dönerek “Efendimiz, şu sanık, adalete hakarete bulundu. Kendisini münasip şekilde cezalandırmanızı arz ve rica ederim.” der. Vali öfkeli öfkeli, sanığa dönerek “Ne yaptın da buraya geldin bakalım, serseri!” deyince Quasimodo, valinin, adını sorduğunu zannederek kısık sesle “Quasimodo”, der. Soruya uygunsuz düşen bu cevap karşısında dinleyiciler gülmeye başlar. Bunun üzerine vali, öfkeden kıpkırmızı olur ve “Benimle dalga mı geçiyorsun, edepsiz serseri?” diyerek bağırır. Bu sefer de Quasimodo, kendisine ne iş yapıyorsun diye sorulduğunu sanarak, “Notre

² Bizim derlediğimiz bu metne fıkra mı, hikâye mi diyeceğiz, tam karar veremedik. Fıkra tanımı şöyledir: “Fıkra, hikâye çekirdeğini hayattan alınmış bir vaka veya tam bir fikrin teşkil ettiği kısa ve yoğun anlatımlı, beşerî kusurlarla içtimaî ve gündelik hayatta ortaya çıkan kötü ve gülünç hadiseleri, çarpıklıkları, ziddiyetleri, eski ve yeni arasındaki çatışmaları sağduyuya dayalı ince bir mizah, hikmetli bir söz, keskin bir istihza yoluyla yansıtan; umumiyetle bir fıkra tipine bağlı olarak nesir diliyle yaratılmış, sözlü edebiyatın müstakil şekillerinden ibaret yaygın epik-dram türündeki realist hikâyelerden her birine verilen isimdir” (Yıldırım, 1999, s. 3). Bu durumda bizim metnimiz tam bir fıkra özelliği taşımamaktadır. Fakat ille de fıkra diyeceksek fıkramız, Dursun Yıldırım’ın tasnifinde, gündelik fıkra tipleri başlığının ikinci maddesi olan “mariz ve kötü tipler” bölümünde kendine yer bulacaktır.

Dame kilisesinde çancı başıyım.” der. Valinin bu saçma cevaplar karşısında öfkesi daha da artar. “Demek çancı başısın sen, öyle mi? Ben sana bir temiz meydan dayağı attırayım da çancı başılık nasıl olurmuş, gör bakalım.” dedikten sonra Quasimodo, istifini bozmadan, “Eğer yaşımı soruyorsanız, galiba bu yaz yirmi birimi dolduracağım.” der. Vali, daha fazla dayanamayarak sanığı salondan attırır ve ona meydan dayağı cezası verir. Karar yazılma aşamasında vali, salonu terk eder. Zabıt kâtibi, sanığa acır ve belki suçunu hafifletirim diye sağır yargıca eğilerek “Bu adam sağırdır.” der. Bunu da duymayan yargıç, “Ha, öyleyse iş değişti. Bak ben bunu bilmiyordum. O zaman onu teşhir direğinde bir saat daha fazla tutsunlar.” der. Zabıt kâtibi arttırılmış bu cezayı da karara yazmak zorunda kalır” (Hugo 2010, s. 120-129).

Görüldüğü gibi iki metinde de esas tema sağırılık, yanlış anlaşılmalıdır.

İki metni karşılaştırmadan evvel ikinci metin hakkında da bilgi vermek gerekmektedir.

Viktor Hugo'nun 1831 yılında neşrettiği bu romanın orijinal adı *Notre-Dame De Paris*'tir. Eserin bir kısmı Türkçeye ilk defa Azize Hanım tarafından “Fransa şuarası meşhûresinden Victor Hugo'nun Notre-Dame De Paris nam risâle-i pesendîdenin Garib nine unvanıyla fıkârat-ı latîfesinin tercümesidir” başlığı altında 1292/1875 yılında çevrilmiştir (Kerman, 1978, s. 363). Fakat bu çeviri, romanın küçük bir bölümünü ihtiva etmektedir. Roman tam olarak ilk defa Cumhuriyet devrinde Nazif Tepedenlioğlu tarafından iki cilt halinde 1947 yılında Türkçeye çevrilmiştir.

Bizim derlediğimiz hikâye ise Stith Thompson'ın Motif Index adlı eserinde kendine yer bulmaktadır. Eserin mizah bölümünde “sağır insanlar”³ adıyla ve **X111.1** numarayla kayıtlıdır. Buna göre hikâye, Hindistan ve Avrupa'da bilinmektedir. Bu maddede anlatılan olay bizim yukarıda bahsettiğimiz derlememizdeki olay ile aynıdır: Sağırın biri kaybolan bir hayvanı arar. Diğer sağıra kayıp hayvanını sorar. O da el hareketiyle ne iş yaptığını anlatır. Birinci sağır, onun el işaretiyle gösterdiği yerde kayıp hayvanını bulur ve mutlu olur. Geri döner ve teşekkür amaçlı yaralı hayvanı ona vermeyi teklif eder. O da kendisini bu hayvanı yaralamakla suçladığını zanneder. Tartışır. Sonra bir yargıca başvururlar, yargıç da sağırdır.

Aynı eserin **X111.14**. numarasında ise sağır davacı ile sağır yargıcın birbirlerini yanlış anlamalarına yönelik İtalya'da anlatılan bir hikâyeden söz edilir.⁴

Sağırlıkla ilgili, Motif Index'teki bilgiler bununla sınırlıdır. Aynı İndeks'ten -yukarıda değindiğimiz gibi- hikâyenin yayılma sahasının oldukça geniş olduğunu anlıyoruz⁵. Fakat bizim

³ Metnin orijinali şöyledir: **X111.1**. Deaf persons: search for the lost animal. A inquires for his lost animal. -B talks about his work and makes a gesture.- A follows the direction of the gesture and happens to find the animals. Here turns and offers an injured animal to B in thanks.- B thinks that he is blamed for injuring the animals. Dispute. Taken to deaf judge.(C. V, s. 504).

⁴Deaf litigants and deaf judge misunderstand one another. Chauvin VII 113. No. 381. Italian Novella: Rotunda.

derlediğimiz hikâye, şahıs kadrosu ve olay örgüsü bakımından oldukça zengindir. İçinde mahallî unsurlar fazladır. Hatta hikâye içine dinî unsurlar da ilave edilmiştir. Bu bakımdan hikâye, tamamen bir Türk hikâyesi konumundadır. Burada esas üzerinde durulması gereken husus, uluslararası bir motif olan sağırlık motifidir. Bu motifin yaygın bir motif olarak dünyanın pek çok yerinde bilinmesi, bu motiften yazarların da eserlerinde faydalanabileceğini akla getirmektedir.

Burada sorulması gereken; Victor Hugo'nun, eserini hazırlarken, bu sağırlık motifini nereden aldığıdır. Bunu bir folklor ürününden mi aldı, yoksa tesadüfen mi bu motiften yararlandı?

Hugo'nun eserlerinde halk kültüründen yararlandığı bir gerçektir. Çünkü Victor Hugo, Fransa'da romantik akımın önde gelenlerindedir. Bütün romantikler gibi o da halk kültüründen, özellikle doğu kültüründen istifade etmiştir. Romantizm hareketi, bir anlamda gizemli, egzotik olarak görülen Doğuya açılma hareketidir. Doğu onlar için bir "mit"tir, bir huzur beldesidir, bir arayışın simgesidir. Bundan dolayı Romantikler ilkel toplumların yaşam biçimlerine ilgi duymaya başlarlar. Bu ilgi onları Rönesans öncesine, Orta Çağ'a götürür, destanların, halk türkülerinin derlenmesine yol açar (Kefeli, 2014, s. 67-70).

Nitekim bu etkiyi biz, şiirlerinde de görmekteyiz. Viktor Hugo'nun "Les Orientales" adlı şiir kitabı 1829 yılında yayınlanır. Bu kitaptaki şiirler, şairin Doğudan aldığı ilhamla yazdığı şiirlerden oluşur⁶. Bu yıllarda, Şark meselesi dolayısıyla Avrupa'nın gözü Doğuya, özellikle Yunanistan ve Osmanlıya çevrilmiş, Doğuya ait ilmî ve edebî kitapların sayısında artış görülmüştür. Doğu, Hugo için bir hayaller âlemdir(Kerman, 1978, s. 306).

Viktor Hugo sadece doğu mitolojisinden yararlanmamıştır. Aynı zamanda şiirlerinde, Yunan mitolojisine ait motiflere de rastlanmaktadır(Kerman, 1978, s. 57).

Victor Hugo ölür ölmez onun hakkında bir biyografi kaleme alan Beşir Fuad, Hugo'nun halk deyişlerine eserlerinde sıklıkla yer verdiğini söyler (Beşir Fuad, 2011, s. 145).

Sonuç olarak Victor Hugo'nun halk kültürüne yabancı olmadığı kanaatine varıyoruz. Bu durumda, sözlü kültürde sağırlık konusunu ele alan, bizim hikâyemize benzer hikâyelerin olduğu ve bunları Victor Hugo'nun okuduğu veya duyduğunu söylemek yanlış olmasa gerek.

Burada hemen şunu da ilave etmekte fayda vardır. Hugo, eserini hazırlarken sözlü veya yazılı bir metinden faydalanmışsa o zaman karşımıza metinlerarasılık çıkmaktadır. Metinler

⁵Chauvin, Victor. Bibliographie des ouvrages arabes. 12 vols. Liege, 1892-1922; FF Communications, published by the Folklore Fellows. Helsinki 1907 ff.; Aarne A. Thompson, Stith. The Types of the Folk Tale (FFC 74) Helsinki, 1928; India: Thompson-Balys: Thompson, Stith and Balys, Jonas. Motif and Type Index of the Oral Tales of India. Bloomington.

⁶ Bu şiirlerin çoğunun Türkler aleyhinde olduğunu belirtmekte fayda vardır.

arası incelemecilerine göre “bir metnin başka metinlerle aralarındaki her tür ilişkiye metinler arası” denilmektedir (Aktulum, 2007, s. 11). Hugo’nun romanını metinlerarasılık bakımından inceleyecek olursak her metne olduğu gibi, bu metne de “alıntılar mozaiği” demek doğru olacaktır. Hugo, eserine sağırılık motifini, komiklik olsun diye, okuru eğlendirmek için de koymuş olabilir. Bu durumda da metinlerarasılık tabiriyle “alaycı dönüştürüm” yapmıştır diyeceğiz. Çünkü “alaycı dönüştürüm, soylu bir tür olan destanı alaya almak, destan yazısının ciddi havası içerisine komik unsurlar katmak, böylelikle tonunu değiştirerek okuru eğlendirmek amacı güder” (Aktulum, 2007, s. 127). Hugo da kaleme aldığı ciddi bir edebî eserinde, okuru eğlendirmek için “alaycı dönüştürüm” yapmıştır.

Hugo’nun bu eserinde sağırılık temini işlemesi; bize, halk kültüründe mevcut olan sağırılık hikâyelerini hatırlattığı için, yine metinlerarasılık diliyle söylersek bir çeşit anıştırma (allusion) da sayılabilir. Çünkü “anıştırmada bir iki sözcük ya da tümce tanınmış başka bir metni öne çıkartmaya yeter” (Aktulum, 2007, s. 114). Fakat yazar, alıntı yaptığı metni olduğu gibi değil, kendi eserine uyarlayarak düzenler. “Alıntılama bir yeniden yaratma / yeniden yazma işidir” (Aktulum, 2013, s. 121).

Victor Hugo’nun sağırılık ve yanlış anlaşılma motifini herhangi sözlü veya yazılı bir üründen almamış olma ihtimali de unutulmamalıdır. Her ne kadar sözlü kültürde bu motif bilinse ve sıklıkla kullanılsa da yazar, bunlardan habersiz olarak bu motifi kendi hayal gücüne dayanarak ve metne eğlence katmak amacıyla eserine dâhil etmiş olabilir.

İki eseri gülme kuramları açısından da inceleyelim. Hugo, bilinçli olarak, kahramanlarını bir takım fizikî ve ruhî aksaklıkları olan tiplerden seçmiştir (Mesela Notre Dame kilisesinin çancı başı olan Quasimodo kambur, topal, tek gözlü biridir). Kahramanların görünüş ve ruh yapıları olarak diğer insanlardan farklı olması beraberinde bir komiği getirir. Henri Bergson’un tabiriyle İnsan vücudunun durum, jest ve hareketleri bize basit bir mekaniği hatırlattığı nispette gülünçtür (Bergson, 2017, s. 28). Yine Bergson’un fikrinden hareket edersek gülünç olan şey, otomatik olarak yapılan şeydir. Gülünç olan kimsenin kusuru daima ruhun yahut karakterin inadında, dalgınlıkta ve otomatizmedir. Romanda Quasimodo ve sağır yargıçlar, işlerini otomatiğe bağlamışlar ve aynı sözleri tekrarlayarak komik bir durum oluşturmuşlardır.

Derleme metnimizde de ele alınan tiplerin bazıları kusurlu tiplerdir. Bunlar toplum tarafından kabul görmezler. Fıkradaki karakterlerden birisi hırsızdır. Kadın karakter ise kaynanasıyla kavga etmiş ve evden kaçmıştır. Buna da “geçimsiz” bir karakter diyebiliriz. Hikâyedeki hâkim de işini düzgün yapmayan, adeta vazifesini otomatiğe bağlamış bir tiptir. İşini düzgün yapan çiftçi ve yapılan bir iyiliği karşılıksız bırakmak istemeyen çoban, olumlu iki

karakterdir. Bu olumlu karakterlerle yukarıdaki olumsuz karakterlerin çatışmasından bir komedi unsuru doğmuş bulunmaktadır.

Her iki eserde de sağırılığa ilave olarak oluşturulan tipler bir komiklik oluşturmak için seçilmiş özel tiplerdir. Böylelikle, metin yaratıcıları için, bilinçli olarak komik unsurundan istifade etmişlerdir diyeceğiz.

Sonuç olarak, Kastamonu'dan derlediğimiz bu hikâyenin beynelmilel bir hikâye olduğunu, Hindistan ve Avrupa'da bilindiğini bu araştırmamızda ortaya koymuş olduk. Türkiye'deki bir folklor ürününün başka milletlerde de görülmesi, metinlerin hangi ülkede doğduğu ve hangi kanallarla yayıldığı sorusunu akla getirmektedir. Burada bu konuya girmeyeceğiz. Fakat ister yayılcılık kuramıyla açıklansın ister başka kuramlarla⁷ açıklansın, folklor ürünleri, her zaman kendisinden faydalanabilecek ana malzemelerdendir. Victor Hugo da eserinde bir folklor ürününe gönderme yapan "sağırılık" motifini başarıyla kullanarak folklor ürünlerinden her zaman faydalanılabileceği gerçeğini ortaya koymuştur.

Kaynaklar

- Aktulum, K. (2007). *Metinlerarası ilişkiler*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Aktulum, K. (2013). *Folklor ve metinlerarasılık*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Bergson, H. (2017). *Gülme komiğın anlamı üzerinde deneme*. (Çev. Mustafa Şekip Tunç). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Beşir, F. (2011). *Victor Hugo*. (Sadeleştiren Kemal Bek). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Ekici, M. (2007). *Halk bilgisi (folklor) derleme ve inceleme yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Enginün, İ. (2011). *Mukayeseli edebiyat*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Hugo, V. (2010). *Notre Dame'in kamburu*. (Çev. Ahmet Tekin). İstanbul: Kumsaati Yayınları.
- Kerman, Z. (1978). *1862-1910 yılları arasında Victor Hugo'dan Türkçeye yapılan tercümelemler üzerinde bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Thompson, S. (1955-1958). *Motif-index of folk literatüre*. Bloomington.
- Yıldırım, D. (1999). *Türk edebiyatında Bektaşî fıkraları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

⁷ Bu kuramlar için Metin Ekici'nin Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri adlı kitabına bakılabilir.

Extended Abstract

In almost every nation, it is possible to find a similar counterpart of tales, anecdotes, poems and folksongs etc., which are called anonymous folk literature products. Some speculations about the origins of these products, especially of tales, which nations they belong to and from where they have spread out in the world have been appeared and some research have been carried out on this topic since the nineteenth century. The most striking of these is the Theory of Diffusion. According to this theory, a narrative is born in a certain centre and spreads from there to the world. These spreads were carried out through migrations, long wars, travellers or missionaries. However, it is impossible to determine where the stories -whether it is a fairy tale or another genre- were born. Other theories have been developed because of this impossibility. Those theories are gathered under two main headings as Text-centred and Context-centred Folklore Theories. Text-centred theories attempt to reach the first source and first form (urform) of a text. While doing this, where the text was born is focused on in a detailed way. In this sense, diffusion theory is included within the text-centred theories.

Victor Hugo, who lived between 1802-1885, is one of the famous novelists of both France and the world. At the same time, he is a poet and a playwright. He followed the romantic movement. Therefore, there are elements of romantic movement in his works. The most important sources of this movement are Eastern culture and Eastern mythology.

An anecdote compiled in Kastamonu province has been found very similar with a part of the Hunchback of Notre Dame, written by Victor Hugo in 1831. In this paper, we express our opinions on how this anecdote, which has a great similarity both in topic and humour, could be included in this novel within the frame of folklore theories. Before presenting our results, let us summarise the relevant section in Victor Hugo's novel.

The summary of the event in the Hunchback of Notre Dame is as follows:

"Quasimodo, the head bell-ringer of the church of Notre Dame is a hunched, lame and single-eyed strange person. He is also deaf. He will be prosecuted for the crimes he intentionally or unintentionally committed both inside and outside the church. Robert d'Estouteville, the governor of Paris, will be the judge. However, as the governor is late, the judge's assistant Fiorian Bardebienne begins to question him. This judge's assistant is also deaf. However, he makes decisions by fulfilling certain practices and procedures without indicating his deafness. Doing the same thing again, he asks deaf Quasimodo for his name. Quasimodo does not answer because he does not hear the question. The judge goes on to the second question, assuming that the defendant has given the answer: "Well, how old are you?" The defendant does not answer again because he has not heard the question. Assuming that the answer has been given, he says "It is understood. Now let's look at what your crime is" and he reads out the accusations. Then, turning to the clerk of the court, he asks "Clerk, you recorded what the defendant had said earlier, didn't you?" Everyone starts laughing because of this strange question. The judge gets surprised. He thinks that people in the court laugh because of the defendant's responses and gets angry with Quasimodo: "Look at me, you rascal! You can be hanged because of your answer. Do you know who I am?" After this, the people in the court laugh more. The judge becomes angrier and says "After you have committed these crimes, you are also insulting the judge!" At that moment, the door opens and the governor enters. The judge turns to the governor and says "Sir, this defendant has insulted the justice. I offer and request you to punish him in proper manner". The governor turns to the defendant wrathfully and says "What have you done so you are here, you rascal!". Assuming that the governor has asked for his name, Quasimodo says "Quasimodo" in a low voice. In response to this inappropriate answer, the listeners start to laugh. Then the governor becomes very angry and yells: "Are you kidding me, you rascal". This time, assuming that his job has been asked, Quasimodo says, "I am the head bell-ringer of the church of Notre Dame". In response to these ridiculous answers, the governor becomes furious. After the governor says "So, you are the head bell-ringer, aren't you? Let me punish you with public beating and you will see what a head bell-ringer means", Quasimodo unperturbedly says, "If you ask me about my age, I think I will be twenty one this summer." The governor cannot stand him any longer, he dismisses the defendant and he gives him the penalty of public beating. The governor leaves the court in the process of writing the verdict. The clerk of the court feels pity for the defendant and tells the judge "this man is deaf" thinking of mitigating the punishment. The judge, who has not heard that either, says "Oh, so things have changed now. I haven't known that. Then he will be kept on the punishment pole for one more hour." The clerk has to write this increased penalty in the verdict as well." (Hugo 2010: 120-129).

In conclusion, it has been revealed in the present research that this anecdote / story compiled in Kastamonu is in fact an international story known in both India and Europe. Noting a folklore product in Turkey in other nations raises the questions of where these texts were born and which channels they have spread through. Whether this situation is explained by diffusion theory or by other theories, folklore products are always the main materials that can benefit from themselves. Victor Hugo has also shown the fact that folklore products can always be exploited by successfully using the "deafness" motif referring to a folklore product in his work.